

125. *Dices 4°.* Valor et efficacia sacramentorum non dependet a qualitate ministri, sed a sola Christi institutione; ergo modo hæc servetur, validum erit sacramentum, a quocumque conferatur, sive ab homine, sive angelo, eoque sive bono, sive malo. Deinde, ut Lutherus ait, membra dæmonis, sive peccatores possunt conficere valide sacramenta; ergo et dæmon ipse.

R. *Ad 1um. D. Ant.* Valor sacramentorum non dependet a qualitate accidentali ministri, ut est probitas, status gratiæ C. a qualitate essentiali N. Sed ex dictis de lege ordinaria qualitas hominis viatoris requiritur ad sacramenti confectionem essentialiter, quia Christus sic instituit. *Quoad 2um. N. Cons.* quia peccatores sunt ministri Christi, non quia tales peccatores sunt, sed quia homines viatores; hocque requisivit ad confectionem sacramenti, non vero ministri probitatem, ut plenius patebit ex Art. seq.

126. *Dico II.* Non tamen quilibet viator homo est minister sacramenti cujuslibet. Est de fide, ut constat ex TRID. Sess. 7. Can. 10., ubi damnat Lutheri hac in re doctrinam: *Si quis dixerit, Christianos omnes in verbo, et omnibus sacramentis administrandis habere potestatem, anathema sit.*

. *Ratio* est, quia licet omnis homo viator, ratione utens, etiam hæreticus, paganus, Judæus possit quidem baptizare valide, supposita debita intentione, ut constat ex Decr. EUGENI IV. in concilio FLOR., soli tamen baptizati conficere possunt Sacramentum Matrimonii, reliqua autem a solis ministris ad id specialiter deputatis et consecratis conficiuntur valide, ita ut minister Extremæ Unctionis et Eucharistiæ sit quivis sacerdos; Pœnitentiæ sacerdos jurisdictionem habens; Confirmationis et Ordinis episcopus consecratus; his enim solis a Christo hæc potestas collata est, etsi non ubique cum æquali restrictione; nam etiam sacerdos simplex, ut suo loco dicemus, ex delegatione summi Pontificis conferre potest sacramentum Confirmationis; et juxta multorum sententiam, subdiaconatum et diaconatum; contra in nullo casu, qui non est sacerdos, valide conficere potest sacramenta Eucharistiæ, Pœnitentiæ et Extremæ Unctionis.

Ratio a priori omnium voluntas Christi est, Scriptura et Traditione nobis intimata, quod sic breviter, quantum pro hoc loco satis, ostenditur; nam opportunior de hoc disserendi uberius locus erit, ubi de singulis sacramentis in specie.

1°. Juxta S. Scripturam in Ecclesia diversa officia diversis committuntur, ut non sit schisma in corpore, 1. ad Cor. 12. Hinc in Ecclesia Christus quosdam constituit Apostolos, quosdam Pastores, quosdam Doctores, scilicet *in opus ministerii in ædificationem corporis Christi*, ad Ephes. 4. Neque quisquam hunc honorem sibi sumit, h. e. sumere potest, nisi qui vocatur a Deo tanquam Aaron, ad Hebr. 5. Sed si omnes fideles haberent potestatem ministrandi, conficiendi sacramentum quodlibet, nullum esset inter Ecclesiæ membra discrimen; omnes haberent eundem actum, idem officium; non evitaretur schisma in Christi corpore. Deinde non omnibus fidelibus, sed solis Apostolis dictum fuit Joan. 20. *Quorum remisistis peccata. Matth. 18. Quaecumque solveritis... ligaveritis.*

2°. Ex Traditione, qua constat, nunquam in Ecclesia ad sacramenta ministranda vel conficienda, excepto Baptismo, admissos fuisse alios, præ-

terquam ordinatos et specialiter consecratos. Hinc in Concilio ALEXANDR. invalida declarata fuit Ischyre ordinatio, quia Colluthus qui eum ordinaverat, non fuerat episcopus, ut refert S. ATHAN. Apol. contr. Arian. n. 75. Hinc et OSIUS Cordubensis, ut rursus refert ATHANASIUS Hist. Arian. n. 44., ad Constantium imperatorem dicebat libere: *Ne te immisceas rebus Ecclesiasticis; nec nobis his de rebus præcepta mandes, sed a nobis potius ediscas: Tibi Deus Imperium tradidit, nobis Ecclesiastica concedidit.* Plures Patrum textus vide, ubi de sacramentorum ministris in specie.

127. *Dices 1°.* Textus supra ex S. Scriptura deprompti non loquuntur de potestate, sed solum de hujus potestatis usu; ergo iis non obstantibus possunt homines omnes conficere et ministrare sacramenta.

R. *N. Ant.* Nam Apostolus de eo loquitur, quod Apostoli acceperant a Christo, et Aaron a Deo: sed hi potestatem acceperant; idque confirmat Apost. ad Hebr. 5. exemplo Christi, dicens: *Non semetipsum clarificavit, ut pontifex fieret; sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Sicut ergo Christus non usum tantum accepit a Deo, sed potestatem; ita et alii.

128. *Dices 2°.* Omnes fideles dicuntur sacerdotes; nam 1. Petr. 2. omnes vocantur *genus electum, regale sacerdotium.* Item Christus in ultima cœna ad omnes dixit Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem;* ergo.

R. *D. Ant.* Dicuntur sacerdotes vere et proprie tales, pari potestate præditi N. improprie, metaphorice, quatenus offerunt Deo hostias spirituales laudis, bona opera C. Ita S. Petrus seipsum explicat ibid. v. 5. *Ipsi tanquam lapides vivi superædificamini, domus spiritualis, sacerdotium sanctum, offerite spirituales hostias, acceptabiles Deo per Jesum.* Alterum solos respicit Apostolos, quos Christus vult et jubet, ad sui memoriam facere, seu consecrare, ut viderant fecisse ipsum. Verum ne idem bis repetamus, vide, quæ huc porro reduci possent, quibus ex instituto probavimus, Ordinem sacrum hierarchicum ministrorum Ecclesiæ a statu laico penitus jure divino distinctum, cum solutione argumentorum Protestantium Tract. de Sacram. Ordin. Dissert. I. cap. 1. per totum.

ARTICULUS II.

AN AD SACRAMENTI VALOREM REQUIRATUR FIDES MINISTRI?

Controversia hæc gravissime quondam circa an. 256. S. CYPRIANUM Africani, Carthaginis episcopum, FIRMIANUM Cæsariensem, cæterosque Africanos, ac Orientales episcopos colliserat cum S. STEPHANO summo Pontifice. Contendebant illi, Baptismum ab hæretico, vel schismatico collatum (multo magis ab infideli, vel Judæo) nullum esse, ac proinde ita baptizatos, dum ad Ecclesiam Catholicam redeunt, rebaptizandos esse, contra ac volebat S. STEPHANUS S. P. Unde ipsis rebaptizantium nomen adhæsit, etsi non solum Baptismum a ministro hæretico vel schismatico datum; sed et sacramenta

alia iteranda vellent. At quoniam historiæ hujus controversiæ frequens est apud Theologos usus, operæ pretium censui, si ejusdem epitomen aliquam criticam præmitterem.

§. I.

ORIGO CONTROVERSIE REBAPTIZANTIUM.

129. Baptizatos ab hæreticis et schismaticis rebaptizandos esse, jam ante CYPRIANI ætatem statuerant Concilia ICONIENSE et SYNADENSE in Phrygia Asiæ minoris provincia, ut refert DIONYS. ALEXANDRIN. epist. 3. ad Philemonem. In Africa etiam AGRIPPINUS Carthaginiensium Episcopus, et CYPRIANI antecessor in habita aliquot episcoporum Synodo idem statuerat, ipso testante CYPRIANO epist. ad Jubaian. n. 74. dicens: *Apud nos non nova aut repentina res est, ut baptizandos censeamus eos, qui ab hæreticis ad Ecclesiam veniunt, quando multi jam anni sunt, et longa ætas, ex quo sub Agrippino bonæ memoriæ viro convenientes in unum episcopi plurimi hoc statuerint.* Ubi observandum tempus, quod CYPRIANUS multos annos, longam ætatem dicit, a S. AUG. L. 4. de Baptismo contra Donat. c. 6. ad annos paucos contrahi; cum enim Concilium Africanum sub Agrippino nonnisi an. 217. vel juxta alios an. 218. fuerit habitum; conficitur, ab eo AGRIPPINI statuto usque ad an. 236., quo CYPRIANUS epistolam ad Jubaianum dedit, vix ultra 40. annos intercedere. Anno vero 236. CYPRIANUS consultus a Januario, aliisque Numidiæ episcopis de hæreticorum et schismaticorum Baptismo, ipse eadem in causa Synodum Carthagine celebravit episcoporum 31., quibuscum deinde respondet (ep. 70.), quæstionemque sibi propositam solvit, asserendo extra Ecclesiam Catholicam non posse dari vera sacramenta; hinc necessario rebaptizandos, vel potius cum antea nihil habuissent, simpliciter baptizandos esse, quicumque in hæresi, aut schismate aqua profana et adulterina tincti fuerint. Paulo post rursum a QUINTO Mauritanie episcopo eadem de re consultus numerosius celebravit Concilium episcoporum 71. an. 236., in quo confirmata superior ad JANUARIUM responsio: tum duo Legati episcopi destinati Romam ad S. STEPHANUM S. P., quibus ad eundem data a CYPRIANO epistola (inter Cyprianicas 72.) plena humanitatis et reverentiæ in summum Pontificem, ac rationum, quibus sperabat, facile fore, ut accederet Pontifex.

§. II.

Gesta S. Stephani cum Legatis Cypriani, et Episcopis Afris, tum Firmiliano et huic adherentibus Episcopis Orientalibus.

130. Ut primum Legati pervenere Romam, quasi signo dato vehemens erupit controversia, summa deinceps ingeniorum contentione agitata. STEPHANUS enim doctrinæ antiquæ et traditionis, ac fidei tenax, summopere indignatus Legatis, eos nec amplexu, nec aspectu dignatus repulit; quin voluit, ne quis Romæ eos hospitio exciperet. Litteras deinde ad CYPRIAN. dedit non parum acerbis, quibus illud inculcabat, ut refert CYPRIAN.

epist. 14. ad Pompeium n. 7. *Si quis ergo a quacumque hæresi venerit ad vos, nihil innovetur, nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur in penitentiam; etiam CYPRIANO, ejusque episcopis excommunicationem minitans, nisi resipiscerent. Similis argumenti quoque litteras ad FIRMIL. Cæsareensem dedit, qui cum episcopis Ciliciæ, Cappadociæ, aliisque Orientalibus erat CYPRIANI in errore socius.*

131. Sunt, qui præter acatholicos cum LAUNOIO, DUPINIO, aliisque ex hoc STEPHANI responso eum ipsum arguunt, velut qui ipse in errorem oppositum lapsus sit, approbans hæreticorum Baptisma, non eorum solum, qui Baptismi formam servarent, sed eorum etiam, qui eam adulterabant; 1º. quia ait STEPHANUS in decreto suo: *Si quis a quacumque hæresi venerit, non esse rebaptizandum; attamen hæreticorum plures adulterabant formam.* 2º. Quia hoc sensu ita responsum fuisse a STEPHANO testari CYPRIANUS videtur ep. 74. ad Pompeium n. 7. hoc exprobens STEPHANO, quod usque adeo recipiat baptismum Marcionis, Valentini, Appelletis: *In tantum, inquit, Stephani fratris nostri obstinatio dura prorupit, ut etiam de Marcionis Baptismo, item Valentini et Appelletis, et cæterorum blasphemantium in Deum Patrem contendat filios nasci, et illic in nomine Jesu Christi dicat remissionem peccatorum dari, ubi blasphematur in Patrem, et in Dominum Deum Christum: sed illi hæretici in nomine SS. Trinitatis non baptizabant; quoad hoc enim mysterium errabant in fide, erantque hæretici; ergo, 3º. Quia BENEDICTUS XII. teste EMMERICO in Directorio Inquisitorum n. 2. q. 17. refert, STEPHANUM et CYPRIAN. incidisse in errores oppositos, quos correxit Concilium Nicæn. I. generale.*

132. At prorsus immerito; nam STEPHANUM per hæc: *ex quacumque hæresi, etc.* in suo decreto non eos comprehendisse hæreticos, qui formam, sive expressam SS. Trinitatis invocationem in Baptismo non retinerent; 1º. ex FIRMIL. et CYPRIANO perspicuum fit; ex priore, quia FIRMIL. epist. ad Cyprian. de STEPHANI decreto n. 9. ait: *Illud quoque absurdum quod non putant querendum esse quis sit ille qui baptizaverit, eo quod qui baptizatus sit gratiam consequi poterit invocata (N. B.) trinitate nominum Patris, et Filii, et Spiritus sancti.* Ex altero, quia idem asserit CYPRIAN. epist. ad Pompeium n. 5. loquens de STEPHANO: *Aut si effectum Baptismi majestati nominis (scilicet invocationi SS. Trinitatis) tribuunt, ut qui in nomine (sive auctoritate) Jesu Christi, ubicumque et quomodocumque baptizantur, innovari et sanctificari judicentur; ergo utroque STEPHANI quidem adversario teste, ejus decretum de omnibus loquitur hæreticis, at formam retinentibus, ut ratum velit Baptisma, quicumque hæreticus contulerit, modo formam servavit.* 2º. Ex S. AUG. qui passim in Libris contra Donatist. ait, a STEPHANO antiquam Ecclesiæ consuetudinem vindicatam fuisse; at nunquam ea Ecclesiæ fuit consuetudo, ut baptizatos ab hæreticis formam non servantibus reciperet, sine Baptismi collatione nova; ergo. 3º. Inde, quia tota STEPHANUM inter et rebaptizantes controversia nonnisi de fide ministri fuit, nullatenus de Baptismi forma, ut constat ex rebaptizantium argumentis, quæ infra referemus; ergo decretum STEPHANI tantum fidem ministri, non formam sacramenti respicit. 4º. Ex ipsis STEPHANI verbis supra relatis; unde sic subsumo;

sed est, et fuit semper in Ecclesia traditum, non promiscue omnium hæreticorum Baptisma, sed illud solum fuisse validum habitum, quod sub legitima forma, etsi ab hoc, vel illo hæretico collatum; igitur particulæ illæ: *ex quacumque hæresi limitantur per has sequentes: quod traditum est.* Nec quidquam valent momenta contraria; nam

Ad 1um. ex dictis patet responsio.

Ad 2um. R. N. Ant. *Ad prob. N. min.* sumptam universaliter; omnes scilicet relatos hæreticos corrupisse formam, sic, ut nullus ex qualibet secta baptismum conferret forma a Christo præscripta. Nec refert, quod hæreticorum varii in fide circa Trinitatem errarent; nam hoc non obstante eorum multi baptizabant in nomine Trinitatis, ut ex secutis postea Arianis palam fit; qui etsi Filium creaturam ac Patre minorem dicerent, passim tamen; quin eorum plurimi sub expressa trium personarum invocatione baptizabant; unde et eorum baptismum validum habuit Concilium generale I. NICÆNUM.

Ad 3um. R. BENEDICT. XII. ita scripserat de re meri facti, cum adhuc Cardinalis esset, ut proinde ejus auctoritas prævalere haud possit momentiis aliis gravioribus, quæ eum fugisse videntur, cum eorum nullum attingat.

§. III.

Gesta a S. Cypriano et Firmiliano post Stephani Papæ Responsum.

133. Ut ut ponderosis sententiis, minisque usus esset S. Pontifex CYPRIANO et FIRMIANO, scribens, neuter tamen a sua dimotus opinione fuit, ut videre est ex litteris, quas CYPRIANUS ad STEPHANUM, FIRMIANUS ad CYPRIANUM dedit, plenis utrimque et nimio contentionis æstu, et sententiis minus decentibus, quam oportuisset uti de S. Pontifice. Ac CYPRIANUS quidem eo ipso adhuc labente 256. ne videretur acquievisse STEPHANO, aliud ex Africa, Mauritania, Numidia episcoporum 78. Concilium, præter magnum presbyterorum, et diaconorum numerum et partem plebis coegit Carthagine, in quo episcopi, ne uno quidem excepto, omnes sententiam dixerunt, uti in Conciliis superioribus ad mentem CYPRIANI; tamque multis, ac, quantum apparebat, validis argumentis suam fulciebat sententiam CYPRIANUS, ut S. AUG. fateretur L. 3. de Bapt. contra Donatist. c. 4. se iis victum fuisse, nisi eum revocasset Ecclesiæ auctoritas. Hinc et est, quod S. AUG. dubitaret aliquando, an CYPRIANUS unquam errorem abjecerit: *Fortasse*, inquit L. 2. de Baptism. contr. Donatist. c. 4., *factum est, sed nescimus*; quanquam eo non obstante S. AUG. videatur inclinare ad alterum, quod revera CYPRIANUS mutavit mentem, ut infra dicitur: Sed et FIRMIANUM in sua perstitisse sententia DIONYS. ALEXANDRIN. inquit in epist. 1^a. ad Xystum S. P. n. 1.; tum ex S. BASILIO M. deprehenditur, qui, cum post centum et amplius annos in Cesarensi sede FIRMIANO successisset, rebaptizabat hæreticos, moremque Ecclesiæ suæ, atque aliarum, epist. canonica 1^a. ad Amphilochem canone 1. (opp. t. 3. p. 269. B. 270.) exemplo CYPRIANI et FIRMIANI propugnabat. Hinc ex obfirmata utriusque præsulis opinione nata quæstio: *utrum tandem STEPHANUS Papa utrumque excommunicavit? De qua nunc*

§. IV.

Utrum tandem Stephanus Papa in Cyprianum et Firmilianum excommunicationis tulerit sententiam?

134. Quoad CYPRIANUM affirmat BARONIUS, non quoad FIRMIANUM. Contra Rigaltius, Tillemont, aliique de utroque affirmant, his fere moti momentiis 1°. Quia id FIRMIANUS ipse non obscure innuit epist. ad Cyprianum n. 24. 25. dicens, *Stephanum ab Ecclesiæ Catholice pace discedere ausum: rupisse pacem: se a tot gregibus scidisse*; sed hæc plus indicant, quam excommunicationem solum intentatam. 2°. CYPRIAN. quoque epist. ad Pompeium n. 2. ait, *Stephanum fuisse unitatis oblitum*. 3°. Idem in Præfat. ad Concilium Carthaginense habitum an. 256. post responsum Stephani ait (Labb. t. 2. p. 786. E.), posse unumquemque sentire libere, quod vellet, quia nullus est, qui se episcoporum episcopum constituat, et cæteros terrore tyrannico ad suum sensum adigat, hisce STEPHANUM indigitans.

135. At aliter plerique alii sentiunt, BELLARMIN. L. 1. de Concil. c. 10., VALESIIUS in not. ad cap. 5. L. 7. Euseb., NATAL. ALEX., et cæteri. Ac merito. Nam 1°. EUSEB. L. 7. Hist. c. 3., S. HERON. in Dial. contr. Luciferian. n. 25. et alii referentes hoc dissidium, nihil unquam de lata aliquando excommunicatione meminerunt; ne quidem S. AUG. etsi hic opportunitatem haberet illius in rem suam mentionem faciendi; cum enim constanter Donatistæ Catholicis exemplum CYPRIANI opponerent, qui hæreticos rebaptizasset; Catholici et præsertim AUG., dum contra Donatistas disputabat, non omisisset reponere, CYPRIANUM ideo excommunicatum fuisse, si ita se res habuisset; attamen de excommunicatione lata, nec AUG. nec ullus alius verbulo meminit. 2°. S. CYPRIAN. ipse epist. ad Pompeium n. 8. de STEPHANO inquit, *Sacerdotes Dei veritatem Christi et Ecclesiæ unitatem tuentes abstinendos putat*, quod solum excommunicationis comminationem indicat, non executionem. 3°. Clariora quoque S. AUG. verba sunt, quam ut ullo modo eludi possint; nam L. 5. de Bapt. contr. Donatistas c. 25. de STEPHANO et CYPRIANO inquit: *Ita quamvis commotius, sed tamen fraterne indignarentur; vicit tamen pax Christi in cordibus eorum, ut in tali disceptatione nullum inter eos schismatis malum oriretur*. Rursum L. de unico Bapt. contr. Petilian. n. 23. *Cum ergo Stephanus non solum non rebaptizaret hæreticos, verum etiam hoc facientes, vel ut fieret decernentes, excommunicandos esse censeret... tamen cum eo Cyprianus in unitatis pace permansit... nec ulla facta est a Cypriano, et eis qui pariter de Baptismo sapiebant, ab illorum communionem divisio*; ergo et nulla lata fuit excommunicatio. 4°. Cum utroque præsulæ cæteri omnes per orbem christianum episcopi fuerunt semper communionem conjuncti, ac SIXTUS STEPHANI successor cum CYPRIANO communionem habuit, planeque egit pacifice. Etsi igitur intentarit utrique præsulis excommunicationem STEPHANUS, non tamen tulit; verosimiliter ad preces DIONYSII ALEXANDRINI, qui, teste EUSEBIO L. 7. c. 4. pro FIRMIANO præsertim, ac cæteris per Ciliciam, Cappadociam, ac finitimas provincias episcopis, ne eos a communionem Ecclesiæ præcideret, intercesserat.

136. Neque evincunt aliquid momenta contraria. Nam *quoad 1um*, permissio gratis, genuinam esse hanc FIRMILIANI epistolam, nihil meretur fidei, utpote a viro scripta perquam subirato, ac æstu nimio contra STEPHANUM, atque idcirco res supra verum exaggerante, excommunicationem intentatam pro lata jam venditante. Neque inepte etiam hunc præsullem locutum quis dixerit de facto STEPHANI adeo austere CYPRIANI legatos habentis, ut nollet cum iis agere, eos a quoquam sub tectum recipi, quæ erat species excommunicationis minoris, sive communionis specialis privatio, olim perquam usitata; sed nondum erat a corpore Ecclesiæ Catholicæ præcisio. Quin ad hoc potius factum alludi a FIRMILIANO colligi videtur a sequentibus; dum postea refert Stephanum *noluisse legatos episcopos... ad sermonem saltem colloqui communis admittere... præcepisse fraternitati universæ, ne quis eos in domum suam reciperet, ut venientibus non solum pax et communio, sed et tectum et hospitium negaretur*. Hanc igitur privationem a communione illa speciali amicitie et fraternitatis, ac quod in legatis factum interpretaretur de episcopis aliis, quorum vices gerebant legati, hoc adeo exaggeravit. Dixi: *permissio gratis, etc.* nam genuinam esse hanc epistolam, alii vehementer dubitant; tum quia illam ignoravit Aug., tum quod primum Morrellus Calvinista eam, nescitur unde, produxit.

Quoad 2um. S. CYPRIAN. non ea dixit de unitate communionis, sed Baptismatis, culpans STEPHANUM, quod unitatem Baptismatis in Ecclesia violaret; putabat enim CYPRIANUS, ita unicum esse Baptisma, ut in sola Ecclesia Catholica verum et ratum esse posset. Patet responsio ex contextu: *Præcipit, inquit de Stephano, nihil aliud innovari, nisi quod traditum est, quasi is innovet, qui unitatem tenens unum Baptisma uni Ecclesiæ vindicat, et non ille utique qui unitatis oblitus mendacia et contagia profanæ tinctionis usurpat.*

Quoad 3um. R. 1°. Hæc verba intellecta in sensu obvio optime referri possunt ad præsentem episcopos, quorum nullus se dicat episcopum episcoporum, nec alios terrendo conetur in suas partes pertrahere. Sed

R. 2°. Esto quod spectent STEPHANUM; iis non excommunicationem actulam, sed ferendam minas suggillat.

§. V.

An S. Cyprianus, eique adherentes Episcopi controversiam hanc putarint pertinere ad fidem?

137. CYPRIANUM cum suis controversiam hanc esse fidei iudicasse, quædam CYPRIANI sententiæ persuadere videntur: 1°. Quia epist. ad Pompeium n. 9. STEPHANI opinionem, qui antiquam traditionem opponebat, errorem vocat. 2°. Epist. ad Jubaianum sententiam suam esse a Spiritu sancto revelatam, esse fidem et veritatem Ecclesiæ asserit. 3°. Epist. ead. profitetur, se eadem fide credere, nullum esse sacramentum collatum ab hæreticis, qua credit, non esse communem Deum, fidem, Ecclesiam. 4°. Ibid. a Christo ait non esse datam baptizandi potestatem hæreticis; sed fide certum est, eum baptizare non posse, qui potestatem baptizandi non accepit a Christo.

138. Aliter nihilominus sentiendum videtur, si CYPRIANUS cum CYPRIANO conferatur; nam 1°. S. Præsul in hac de Baptismo hæreticorum controversia,

ut ut ille pro nullitate talis Baptismi pugnaret; cuilibet tamen aliter sentiendi, imo agendi libertatem integram, salvamque voluit; sed minime id potuisset S. Præsul, aut fecisset, si sententiam suam de fide esse credidisset, non vero ad disciplinam pertinere. *Min.* patet, quia circa illa quæ fidei sunt; non datur libertas; una enim fides, etsi disciplina esse varia possit. *Maj.* constat pariter ex CYPRIANI ad STEPHANUM epist. in qua n. 3. *Scimus, inquit, quosdam quod semel imbiberint, nolle deponere... sed salvo inter collegas pacis et concordie vinculo, quædam propria quæ apud se semel sint usurpata retinere. Qua in re nec nos vim cuiquam facimus, aut legem damus, cum habeat in Ecclesiæ administratione voluntatis suæ arbitrium liberum unusquisque præpositus.* Idem in epist. ad Jubaian. n. 26. repetit; hæc vero certe in materia fidei locum non habent.

2°. Idem sensus FIRMILIANI fuerat; is enim epist. ad Cyprian. probare volens, injuste STEPHANUM excommunicationem intentasse, ait n. 6.: *apud Romanos circa celebrandos dies Paschæ; et circa multa alia divini rei sacramenta esse aliquas diversitates, nec observari illic omnia æqualiter quæ Hierosolymis observantur, secundum quod in cæteris quoque plurimis provinciis multa pro locorum et nominum diversitate variantur; nec tamen propter hoc ab Ecclesiæ Catholicæ pace atque unitate aliquando discessum est; ergo, sicut juxta FIRMILIANUM controversia de celebratione Paschæ, et diversitas rituum ad disciplinam pertinebant; ita et rebaptizandi consuetudo putabatur disciplinæ esse.*

3°. S. BASILIUS, multis post FIRMILIAN. annis, hujus Cæsarensi in sede successor, controversiam hanc adhucdum esse disciplinæ credidit, epist. ad Amphilocho. canone 1. supr. cit. referens, se quidem ejusdem cum CYPRIANO ac FIRMIL. sententiæ esse; non tamen reprobare aliorum praxin contrariam; ait enim: *sed quoniam nonnullis Asiaticis omnino visum est, propter multorum æconomiam et dispensationem eorum Baptisma suscipi, suscipiatur.* Tum infra de Encratitis: *quod hoc universali æconomix sit impedimento futurum, rursus consuetudine utendum est, et sequi oportet Patres, qui, quæ quoad nos pertinent, providerunt.*

139. Facilis etiam est ad alia CYPRIANI loca, quæ contraria videntur, responsio. Nam *quoad 1um*, opinionem STEPHANI vocat quidem errorem, sed non in fide; verum prout error veritati, etiam non revelatæ opponitur. Nec enim consequens est, ut, quoties esse aliquid verum credimus, ejus oppositum ceu hæreticum censeamus, ac errorem in fide.

Quoad 2um. Ait sententiam suam esse revelatam formaliter N. arguitive, illative C.

Quoad 3um. N. assertum. Equidem CYPRIANUS ex eo, quod non sit apud hæreticos fides, nec Ecclesia, inferebat, nec esse verum Baptisma; sed non ait, se etiam eadem fide credere, non esse apud hæreticos verum Baptisma, qua crederet, non esse apud eos veram fidem, et Ecclesiam; nihil enim tale ex CYPRIANI verbis colligi potest: en verba ep. ad Jubaianum n. 21. *Quare Baptisma nobis et hæreticis commune esse non potest, cum quibus nec Pater Deus, nec Filius Christus, nec Spiritus sanctus, nec fides, nec Ecclesia ipsa communis est; et ideo baptizari eos oportet qui de hæresi ad Ecclesiam veniunt.*

Quoad 4um. Equidem de fide est, quod baptizare non possit, qui baptizandi potestate caret; verum de fide esse, quod hæretici careant potestate baptizandi, nusquam dixit CYPRIANUS; estque hoc a priori longe diversum. Igitur CYPRIANUS quæstionem hanc inter disciplinaria numerabat, quæ variare posset pro varietate Ecclesiarum et temporum.

140. Utrum vero STEPHANUS eam pertinere ad fidem censuerit, prorsus incertum est; saltem non définivit ex Cathedra ut dogma fidei; ut enim définivisse aliquid ex Cathedra dici possit S. Pontifex, necesse est, hoc solemniter tanquam credendum fide divina proponat toti Ecclesiæ: atqui talis definitio facta a STEPHANO nusquam extat, qui solum litteris privatis dehortatus est ab opinione CYPRIANUM, et huic adhærentes, eorum rejiciens opinionem, non ut contrariam dogmati, sed consuetudini: *nihil innovetur, nisi quod traditum est.*

Neque refert, quod STEPHANUS excommunicationem intenterit rebaptizantibus; potest enim S. Pontifex in rebus ad disciplinam pertinentibus, præsertim in rebus majoribus, et quando disciplina quædam in Ecclesia universalis est, comminari excommunicationem in refractarios, ut constat ex VICTORE S. P. illam intentante Asiaticis sic dictis Quartodecimanis, nisi parerent, in controversia de celebrando Paschate.

§. VI.

Quis controversiæ exitus? An Cyprianus ante mortem, aliique errorem deposuerint?

141. Celeberrimæ hujus controversiæ, quæ viros utrimque sanctos adeo colliserat, is tandem finis fuit, ut S. STEPHANO in persecutione Valeriani Romæ an. 257. martyrio coronato, sopiretur disputationis fervor. SIXTUS II. enim STEPHANI successor nullam amplius hac de re litem movit: sed cum CYPRIANO pacem coluit, ut ex hujus epist. 82. colligere est. Altero pariter an. 258. persecutione eadem gloriosi martyrii palmam CYPRIANUS retulit, decedens retenta totius communionem Ecclesiæ, teste S. AUG. cit. sup. et serm. 116. de Diversis (al. serm. 312. n. 6.), *merito in Ecclesia Catholica tanti honoris celsitudinem meruit (Cyprianus), cujus concordissimum vinculum tanta humilitate servavit.* Et PACIANO Barcinonensi epist. 2. ad Sympronian. : *Cyprianus in concordia omnium, in pace communi, in Confessorum grege passus est.* Idem de FIRMILIANO constat, quem Ecclesia græca inter sanctos constanter coluit. Equidem omni culpa non caruerunt, præsertim quod post STEPHANI decretum verbis plus æquo injuriosis uteretur uterque in STEPHANUM S. P., neque tunc post intentatam etiam excommunicationem acquiescere vellet, ac opinionem deponere. Hanc tamen *maculam*, ait S. AUG. de S. CYPRIANO, *eluit sanguine.*

142. Utrum vero errorem CYPRIANUS et FIRMILIANUS ante mortem deposuerint, incertum est; præsumi tamen de CYPRIANO id prudenter posse, S. AUG. contendit. Primum inde videtur confici, quod nullum ejusmodi retractationis positivum fundamentum extet. Et quid facilius fuisset Catholicis,

ipsique S. AUG. contra Donatistas disputantibus, aut quid opportunius ad eos convellendos, dum ad factum CYPRIANI constanter appellabant, quam reponere, CYPRIANUM, cæterosque retractasse errorem? Attamen id nemo unquam reposuit; nec AUG. ipsemet, etsi longas hac de re disputationes cum Donatistis haberet. Alterum ex ipsomet AUG. liquet in epist. 48. (al. 93.) ad Vincentium Donatist., ubi n. 38., Cyprianum, inquit, *correxisse istam sententiam non invenitur; non incongruenter tamen de tali viro existimandum est quod correxerit, et fortasse suppressum sit ab iis qui hoc errore nimium delectati sunt, et tanto velut patrocinio carere noluerunt.* De quo vide plura apud Hagiologos nostros Antuerpienses in vita S. Cypriani.

Novi quid contra primum dici posset; nimirum 1°. S. DIONYSIUM ALEXANDR. epist. ad Steph. Papam apud EUSEB. L. 7. c. 4. testari, *omnes Ecclesias orientales rediisse ad concordiam.* 2°. A S. AUG. L. 3. contr. Crescon. c. 4. supponi ceu verum, quod Cresconius dixerat, deposuisse Orientales errorem. 3°. A S. HIERON. asseri in Dial. contr. Lucifer n. 23. *Illos ipsos episcopos, qui rebaptizandos hæreticos cum eo (Cypriano) statuerant, ad antiquam consuetudinem revolutos, novum emisisse decretum.* Sed nihil ex his certi evinci potest; nam DIONYS. ne quidem de hac Africanorum et aliorum rebaptizantium controversia ibi loquitur; sed de alia, ad quam redierunt Ecclesiæ ante ob schisma Novatianorum inter se discissæ; subdit enim continuo EUSEB. : *Ad hunc (Stephanum S. P.) Dionysius scripsit per litteras, in quibus id tantum illi indicat, omnes ubique Ecclesias, mollito jam persecutionum furore, Novati turbulentam novitatem detestantes inter se pacem iniisse;* S. AUG. vero id quidem supponit, sed pro suo tempore, h. e. ducentis facile post CYPRIAN. et FIRMIL. annis, quod non probat proinde hos duos præsules ante mortem errorem deposuisse. S. HIERON. tandem loquitur quidem de episcopis Afris, sed iis, qui Concilio ARELAT. interfuerant, in cujus Can. 8. rebaptizantium error fuit primo proscriptus; at vero, quia Concilium hoc celebratum est an. 314.; Concilium CARTHAG. contra post STEPHANI responsorias litteras, in quo sub CYPRIANO, rebaptizantium dogma fuerat de novo assertum, habitum fuit an. 258., h. e. 60. annis ante ARELAT. I. sequitur, sententiam HIERONYMI nec de CYPRIANO nec FIRMIL., utpote tempore Concilii ARELAT. pridem defunctis, posse intelligi; nec de episcopis omnibus cum CYPRIANO viventibus, quorum vel plurimi interea decesserant; exceptis forsitan paucis extremæ senectutis.

§. VII.

Asseritur Dogma Catholicum.

143. *Dico.* Ad valorem sacramenti fides ministri non est necessaria. Est de fide catholica, juxta definitionem claram Concilii TRID. Sess. 7. de Baptism. can. 4. *Si quis dixerit, Baptismum, qui etiam datur ab hæreticis in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, non esse verum Baptismum; anathema sit.*

Prob. I. Ex traditione et praxi Ecclesiæ perpetua, quæ constat 1°. ex rescripto STEPHANI S. P. unam traditionem opponentis farragini rationum CYPRIANI in ep. ad eumd., quod refert CYPRIAN. ipse epist. ad Pompeium n. 4.